

Ғылыми журнал

**Ғылыми журнал 2005 жылдан
бері шығады.**

Құрылтайшысы және баспагері:

М.О. Әуезов атындағы әдебиет
және өнер институты

**Редакция мен баспагер мекен
жайы:**

Занды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел .: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz .

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы

24 наурызда Қазақстан

Республикасының Мәдениет,

ақпарат және спорт министрлігі,

Ақпарат және мұрағат комитетінде

тіркелген. Тіркеу куәлігі: 2005

жылғы 24 наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

73 (4), 2021

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,

филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, филология
ғылымдарының кандидаты, М.О.Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)

Жауапты редактор:

СҰЛТАН Ертай, PhD доктор, М.О.Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

МАЗМҰНЫ

<i>БАС РЕДАКТОРДЫҢ АЛҒЫ СӨЗІ</i>	15
<i>Қасқабасов С.А. Абай шығармашылығының фольклорлық бастаулары жөнінде</i>	18
<i>Дадебаев Ж.Д., Жусанбаева С.Б., Баязитов Б.Б. Абай шығармаларының мағыналық-құрылымдық жүйесі</i>	28
<i>Орда Г.Ж. Қазіргі қазақ балалар поэзиясындағы көркемдік ізденістер</i>	39
<i>Темірболат А.Б. Жамбыл Жабаевтың “Өтеген батыр” поэмасындағы хронотоп категориясы</i>	52
<i>Құлбарақ С.О., Тұяқбаев Ғ.Ә., Уткелбаев Қ.З. Бакытбек Смағұл шығармаларындағы ауған соғысы шындығының бейнеленуі</i>	65
<i>Аймұхамбет Ж.Ә., Айтуғанова С.Ш., Бекеева Н.Ж. Мұқағали Мақатаев поэтологиясы: өлендегі өлең мен акын</i>	75
<i>Жақыпов Ж.А., Мейрамбекова Л.К., Абдыханова Б.А., Бейсембаева С.Т. Қазақ ертегілері мен эпостық жырларындағы уақыт пен кеңістікті тілдік бейнелеудің кейбір ерекшеліктері</i> ..	88
<i>Асқарова А.Ш. Қазақ және шетел прозасындағы мистика</i>	98
<i>Қалиева А.Қ. Әдеби санадағы трансформациялық үдерістер: когнитивтік талдау</i>	110
<i>Рақыш Ж.С. «Бозжігіт» эпосының сюжеттік-типологиялық ерекшеліктері</i>	120
<i>Тұрмағамбетова Б.Ж. Шетел казактарының ғұрып әндерінің қазіргі қолданыс аясы</i> ...	129
<i>Балтабаева Н.С., Панзабек Б.Т., Қожасекева Б.Ш. «Абай жолы» роман-эпопеясындағы этномәдени ақпаратты оқытудың маңызы</i>	138
<i>Жақан Д.С. Рәсімдік ойындардың даму сипаты</i>	146
<i>Сәрсек Н.Ә. Қазақ мақал-мәтелдерінің ерекшеліктері және олардың өзге түркі тілдеріндегі мақалдармен ұқсастығы</i>	157
<i>Сәулембек Ғ.Р. Мистикалық прозадағы вампиризм: М.Мағауиннің «Қуыршақ» әңгімесі негізінде</i>	169
<i>Сұлтанғалиева Р.Б., Харисова Ж.Ж. Әдеби туындыдағы заттық әлемді эстетикаландыруда поп-арттың көркемдік қызметі</i>	180
<i>Сәрсенбаева Ж., Якыджы А. Қазіргі қазақ прозасындағы әйел образы және оларды сомдаудағы психологиялық аспектілер</i>	189
<i>Худайбергенов Н.Д. Қазіргі балалар поэзиясындағы көркемдік-аксиологиялық ізденістер (А.Естен шығармашылығы негізінде)</i>	201
<i>Ахметова А.М. Бакытбек Қадырдың «жасыл шатырлар» әңгімесіндегі мистикалық және ғылыми фантастикалық элементтер</i>	211
<i>Хуатбекұлы Е. Байбота Қошым-Ноғай шығармаларының поэтикалық сипаты</i>	222
<i>Әбікенов Ж.О., Енсеева В.Т. Пандемия жағдайындағы оқу мәдениеті және оның азаматтардың құндылықтарына әсері</i>	231
<i>Мағазбеков Н.Ж., Чинар А. Абай поэзиясындағы ұлттық болмыс пен мінез</i>	245
<i>Набиолла Н. Абай шығармашылығындағы мақал-мәтелдердің көрінісі</i>	254
<i>Оралбек А. Халық ақыны Әбдіғали Сариевтің айтыстағы өзіндік қыры</i>	263

FTAMP 17.01.07

Ж.Д. Дадебаев¹, С.Б. Жусанбаева², Б.Б. Баязитов³^{1,2,3}Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Алматы, Қазақстан

E-mail: ¹dadebaev48@gmail.com; ³bayazitov.b@kaznu.kz¹ORCID: 0000-0002-0290-2310²ORCID: 0000-0003-1697-761X³ORCID: 0000-0001-7955-1427**АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ МАҒЫНАЛЫҚ-ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖҮЙЕСІ**

Аңдатпа. Мақалада қоғамдық-әлеуметтік қарым-қатынастың барлық салалары мен деңгейлері үшін Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздерін зерттеу мақсатында Абай мұрасына пәнаралық талдау жасалды. Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың қоғамдық-әлеуметтік өмірдің әр саласы мен деңгейіне арналған мағыналық-құрылымдық модельдерін жасаудың ғылыми негіздері тиянақталды. Абай ілімінің құрылымдық жүйесі мен пәнаралық өрістері негізделді. Абайдың шығармашылық мұрасы психопоэтика, лингвопоэтика және дәстүрлі дүниетаным категорияларының жүйесінде пәнаралық тұрғыда зерттелді.

Абай шығармаларының мағыналық-құрылымдық жүйесін анықтау, жүйелеу бойынша Абай шығармаларының психопоэтикасы мен лингвопоэтикасына назар аударылды. Пәнаралық зерттеу барысында тарихи-салыстырмалы талдау, жүйелі талдау, кешенді талдау, пәнаралық талдау, логикалық-мағыналық модельдеу әдістері аясындағы методологиялық ұстанымдар қолданылды. Абай шығармаларының психопоэтикасы негізінде ішкі психологиялық күй мен сыртқы құбылысты үйлестіруінің мағыналық-құрылымдық жүйесі талданды. Өлең мәтінінің семантикасын талдау барысында лингвопоэтикалық тұжырымдар жасалды.

Қазақстан тәуелсіздігінің 30 жылында абайтану саласында ғалымдардың талай буынының тәжірибесін, тарихи қалыптасқан ғылыми мектептердің арнаулы ақпараттары мен өндірген білімдерінің мол қорын қамтитын дербес ғылыми база негізі жасалды. Абай ілімінің концептуалды моделі жасалды. Негізгі зерттеу нәтижелері жинақталды және тұтастандырылды. Қол жеткен нәтижелер абайтану ғылымы саласында баламасы жоқ жаңалық жаңа білім болып табылады. Зерттеу нәтижелерінің жаңалығы екі сала бойынша сипатталды. Оның бірі – Абай шығармашылығы негізінде бұрын арнайы қарастырылмаған тың, озекті мәселелердің зерттеліп, тиісті шешімін табуы. Екіншісі – Абайдың шығармашылық мұрасын зерттеудің методологиялық деңгейіндегі жаңа ұстанымдарының негізделуі және олардың іс жүзінде қолданылуы. Абай шығармаларының мағыналық құрылымы, логикалық құрылымы қазақ әдебиетінің XIX ғасырдағы үлкен жетістіктерінің бірі. Зерттеу нәтижелері қоғамдық сананың жаңғыруына, қоғамның интеллектуалдық және тұрақты дамуына қызмет етеді.

Мақалада психопоэтика, лингвопоэтика және дәстүрлі дүниетаным категориялары пәнаралық зерттеу талаптарына сәйкес пайымдалды, аталған категорияларды зерттеудің ортақ параметрлері анықталды. Оларды анықтау Абайдың шығармашылық мұрасына тән басты белгілерге негізделді. Абай мұрасының бүгінде және болашақта маңызы мен мәнін